

Д. І. Дема, к. е. н., професор,
кафедра фінансів і кредиту

КРИТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ОКРЕМІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Розпад Радянського Союзу та утворення незалежної України зумовили необхідність проведення значної кількості реформ в усіх сферах існування країни. Результатом проведення реформ повинно було бути зростання економіки країни та підвищення добробуту населення. Аналізуючи результати окремих реформ, що проводилися та проводяться в Україні протягом останніх 25 років можна стверджувати, що головних цілей реформування ще не досягнуто. Разом з тим, реформа щодо приватизації державного житлового фонду, грошова реформа, реформа вищої освіти, частково податкова та земельна реформи проведені успішно. Виходячи з цього, назріла необхідність в аналізі результатів проведення реформ в окремих сферах України, виявлення недоліків та врахування їх в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам реформування окремих галузей економіки присвячено наукові дослідження значної кількості українських вчених. Так, проблеми реформування аграрної сфери економіки висвітлені в наукових працях Ю. Лупенка [1], П. Гайдучького, М. Демяненка, В. Андрійчука, В. Зіновчука, В. Черевка, В. Рябокона [4], П. Саблука [5] та ін. Дослідження проблем трансформації банківської системи України, проведення грошової реформи та фінансового сектора знайшли відображення в наукових роботах С. Буковинського, М. Крупки, В. Міщенко [2], С. Науменкової, В. Стельмаха, Є. Олефір, Д. Полозенка [3]. Проблемам реформування власності присвячено праці А. Гальчинського, В. Гейця, В. Беседіна, Д. Богині, О. Пасхавера, Н. Скринник [6], В. Юрчишина.

Результати досліджень. Необхідність проведення реформ в Україні було викликано переходом від планово-адміністративної до ринкової економіки. Основою ринкової економіки є приватна власність на майно (засоби виробництва) та вільний ринок товарів, робіт і послуг. Виходячи з цього, однією із перших реформ в Україні була реформа з приватизації державного житлового фонду та засобів виробництва (підприємств).

Відмітимо, що приватизація житлового фонду громадянами країни пройшла успішно. Результатом цього є передача у власність громадянам державного житлового фонду та створення джерела

доходів місцевих бюджетів від його оподаткування. Щодо іншої частини приватизації – передачі у власність громадянам країни частини майна підприємств, в цій частині не було забезпечено дотримання законодавства, пов'язаного з приватизацією. Результатом цього стало зосередження засобів виробництва та великих пакетів акцій високорентабельних підприємств в руках номенклатури та тіньових структур, що сприяло формуванню олігархічного прошарку суспільства та подальшому збагаченню олігархів при високому рівні монополізації економіки [6].

Громадяни, які не скористалися правом на приватизацію частини майна втратили право на одержання доходу від володіння цим майном. Реформа щодо приватизації майна державних підприємств продовжується. Кожний рік в доходи Державного бюджету плануються надходження від приватизації не ефективних державних підприємств, які з року в рік не виконуються. Більше того, прибуткові державні підприємства через механізм дорогого та не ефективного менеджменту доводяться до стану збиткових та в процесі приватизації значно знижується їх реальна вартість.

Особливо негативно на прибутковість підприємств державного сектору економіки впливає оплата праці керівного складу цих підприємств. В багатьох випадках місячні посадові оклади керівного складу становлять більше 1 млн. гривень. Крім цього, в не меншому розмірі виплачуються місячні, квартальні та інші види премій. На нашу думку, це не є справедливим до інших категорій працівників, які працюють на державних підприємствах та в державних установах і організаціях.

Не може бути співвідношення між мінімальною середньою заробітною платою та заробітною платою керівників державних підприємств, до того ж в більшості випадків збиткових, в кілька сотень разів. Цього не можуть собі дозволити навіть високоефективні західні компанії. Це питання повинно вирішуватися лише через механізм виплати премій, при розподілі прибутку одержаного від ефективної роботи державних підприємств.

Значна частина реформ проводилася в банківській сфері. Найбільш успішно в цій сфері була проведена грошова реформа, завдяки котрій наша держава одержала повноцінну грошову одиницю – гривню [2]. Разом з тим, на нашу думку, в банківській сфері було допущено ряд прорахунків, які негативно вплинули на розвиток економіки країни, її фінансовий стан, а в окремих випадках на становище її громадян.

Зокрема, із завершенням грошової реформи, починаючи з 1997 року слід було запровадити обов'язкове декларування доходів всіма

громадянами країни. Паралельно з цим, необхідно було зобов'язати всіх суб'єктів підприємництва, вести облік доходів з використанням реєстраторів розрахункових операцій.

Реалізація цих заходів у фінансовій сфері сприяла б значному росту доходів країни, зменшенню тіньової економіки в країні та зменшенню розриву між доходами багатих та бідних громадян. Звичайно на реалізацію цих двох важливих заходів необхідні значні кошти, їх можна було запозичити чи одержати як міжнародну фінансову допомогу, звернувшись до міжнародних фінансових установ. Відмітимо, що і на сьогодні відсутнє декларування доходів всіма громадянами країни. Виходячи з цього, необхідно в найближчий час його запровадити.

Іншим напрямом, який значно закріпив би успіхи проведеної грошової реформи, було більш виважене проведення валютної політики. Запровадження споживчого кредитування населення в іноземній валюті в країні, яка тільки розпочала будівництво ринкової економіки, нанесло значної шкоди банківській системі. В країні, що розвивається та має високий рівень інфляції існування споживчого кредитування в національній та іноземній валютах одночасно є недоцільним.

В 90-х роках минулого століття розпочалися реформи в аграрній сфері, зокрема земельна реформа. Аналогічно приватизації майна промислових підприємств та державного житла громадянами міст, було прийнято рішення на виділення частки (паю) землі жителям сільської місцевості, які працювали в колгоспах та радгоспах. В процесі реформування сільськогосподарських підприємств більше 7,8 млн. селян одержали земельні та майнові паї в приватну власність [4]. Це є успіхом в проведенні частини земельної реформи.

Передана у приватну власність земля створила гарантоване джерело доходів сільських жителів. З іншого боку, відносини щодо власності на землю гарантують також доходи до бюджетів різних рівнів в процесі її оподаткування. Разом з тим, на сьогодні земельна реформа не є завершеною. Для її завершення необхідно створити ринок землі сільськогосподарського призначення. Однак, нині питання ринку землі сільськогосподарського призначення переросло в складне політичне питання, яке потребує негайного законодавчого вирішення.

Висновки. Провівши аналіз результатів реалізації реформ в окремих сферах України можна стверджувати, що вони мають не значні успіхи. В більшості випадків проведені реформи є незавершеними, що пояснюється відсутністю їх законодавчого забезпечення, багатовекторним трактуванням нормативних актів щодо

їх проведення, відсутністю зв'язків між реформами та обмеженою відповідальністю чиновників різних рівнів за проведення реформ.

Список використаних джерел

1. Лупенко Ю. О. Сучасний стан та перспективи міжнародної інтеграції аграрного сектору України: завдання агроекономічної науки / Ю. О. Лупенко // Економіка АПК. – 2015. – №6. – С. 6 – 10.

2. Міщенко В.І. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова // Фінанси України. – 2016. – № 5. – С.7 – 33.

3. Полозенко Д. В. Глобалізація економіки та фінансова стабільність в Україні / Д. В. Полозенко // Економіка АПК. – 2014. – № 5. – С. 5 – 11.

4. Рябоконт В.П. Агропромисловий комплекс в умовах реалізації державної аграрної політики / В.П. Рябоконт // Економіка АПК. – 2016. – №9. – С. 18 – 26.

5. Саблук П.Т. Агроекономічні трансформації в Україні: напрями та перспективи розвитку: моногр. / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. – 372 с.

6. Скринник Н.В. Аналіз результатів приватизації і причин, якими вони обумовлені / Н.В.Скринник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №2. – т.2. – С. 158 – 163.